

Landbrug i Sydgrønland

Svære produktionsvilkår i det arktiske miljø

70 familier lever af landbrug, primært fåreavl

Tekst og fotos: Aage Krogsdam Krøier

Landbrug under arktiske forhold er meget vanskeligt ikke mindst set i lyset af det meget sårbare miljø. Alligevel lever omkring 70 familier af landbrug i Sydgrønland, primært fåreavl. Men for at få en bedre økonomi i produktionen sættes i disse år på en større produktion af græs, som erstatning for det dyrt importerede kraftfoder.

Det er bare ikke så ligetil at øge græsarealerne, selvom det sker gradvist, fortæller kontorchef i hjemmestyret Peter Nielsen. Han arbejder i Hjemmestyrets Direktorat for Miljø og Natur, som han repræsenterer i Det grønlandske Landbrugsråd.

I dag er knap 800 hektarer dyrket, og vi afprøver til stadighed nye græsarter og nye kornsorter på Forsøgsstationen Upernaviarsuk, der ligger ca. 1 times sejlads fra Qaqortoq.

De 800 hektarer opdyrket jord ligger spredt i de fire kommuner, men langt det største opdyrkede areal ligger i Narsaq kommune, hvor 544 ha dyrkes.

I Qaqortoq er 116 ha opdyrket, mens Nanortalik kommune ligger på tredjepladsen med 93 ha opdyrket, mens min-

dre end en hektar er opdyrket i Paamiut kommune. De opdyrkede arealer ligger ikke samlet, men spredt på mange små lokaliteter rundt omkring i de pågældende kommuner. De største enkeltparceller, der er opdyrket er på 3-4 hektarer.

Vejanlæg

Alene af den grund er det vanskeligt for fåreholderne at få opdyrket nye arealer, idet man helst skal kunne nå frem med landbrugsredskaberne ad landjorden.

Derfor er opbygning af et vejnet højt på prioriteringslisten i fåreholderdistrikterne, siger Peter Nielsen videre og fortsætter: Men det er kun små vejstykker, der kan anlægges ad gangen, da omkostningerne er næsten uoverskuelige.

Fra konsulenttjenesten for fåreavl rådgives fåreavlerne omkring omlæg-

Aage Krogsdam Krøier er freelance journalist. Siden opholdet i Paamiut 1964/65 har forfatteren besøgt Grønland 7 gange, har skrevet en lang række artikler om grønlandske forhold, og arbejder nu på en bog om Paamiut før og nu.

Fårestationen set fra fjorden.

ningen af markerne. Omlægninger af markerne defineres som en tilsåning af gamle marker med en ny bestand af flerårige græsser.

Der er sket en omfattende omlægning af de eksisterende markarealer siden 1992. Markerne er derved gennemsnitligt blevet yngre (og mere produktive) i perioden.

Der er sket en ændring i kulturteknikken, idet det er blevet mere almindeligt at omlægge gamle marker med rent græs i højsommerperioden. I en tør sommer er denne metode dog risikabel, da spiringen let bliver for dårlig. Tidligere var omlægningen næsten udelukkende koncentreret i forårsperioden, hvor der blev sået dæksæd med græsfrøet. Ofte var der problemer med at få

denne teknik til at lykkes, da de små græsplanter ofte blev konkurreret væk eller svækket af dæksæd, ukrudt samt af høstarbejdet.

Det er således muligt at tage et slet i juli måned umiddelbart før omlægningen. Vi har dårlig erfaring med tilsåning efter den 1. august, og vi tilråder ikke sensommersåning efter denne dato, siger Peter Nielsen.

Eventuelt kan man i tidlige forår tilså arealerne med grøntfoder i første halvdel af maj, og høste en afgrøde i juli umiddelbart før omlægningen.

Kunstvanding

I forsøget på at være uafhængig af tørke, har man forsøgt med kunstvanding på de lettere jorde (der er masser af vand i

de mange søer i fjeldene), og herved er der opnået næsten en fordobling af udbyttet. Investering i kunstvanding er imidlertid dyrt, og udgiften til energien til driften af vandingsanlægget er ligeledes betydelig, hvis man ikke har adgang til billig elektricitet.

Vi venter imidlertid, at der i de kommende år vil blive investeret i vandingsanlæg og særligt mindre flytbare anlæg baseret på en traktorpumpe vil formodentlig være en økonomisk fornuftig investering, fortsætter Peter Nielsen. På de bedste marker har vi opnået et høstresultat på over 4000 FE, mens gennemsnittet for 665 hektarer registreret høst var på 2581 FE.

Et andet problem i forbindelse med dyrkning af jorden er jorderosionen, som findes flere steder i Sydgrønland. Bl.a. findes et stort erosionsområde, der stammer helt tilbage fra Nordbotiden, og derudover findes pletvis erosion i fjeldgræsningsområderne.

Man arbejder derfor til stadighed med at få stoppet erosionen og der laves bl.a. forsøg med plantning af flerårige planter, der skal holde på jorden. Lupin og marehalm benyttes til disse forsøg.

Miljøet er meget sårbart, og ikke alene skal vi passe på at erosionen ikke breder sig, men vi skal også passe på at jorden ikke overgødes, så der sker for stor udslivning af kvælstof til elve, søer og

Grønlandsk lammekod har høj kvalitet.

fjerde. Vi foretager løbende jordbundsundersøgelser, og det har vist sig at de grønlandske marker gennemgående mangler kalk, ligesom der mangler fosfor nogen steder og desuden er der mangel på kalium flere steder. Det er vores opfattelse, at en hævelse af reaktionstallet i jorden efter kalkning vil medføre at planterne får en bedre udnyttelse af næringsstofferne samt en bedre jordstruktur, siger Peter Nielsen.

Husdyrgødning

Desuden arbejder vi på en bedre udnyttelse af vores husdyrgødning. Denne ressource udnyttes ikke nær godt nok, bl.a. indeholder denne gødning andre næringsstoffer end NPK, som marken har brug for.

Yderligere vil en stigende anvendelse af husdyrgødningen på langt sigt betyde en mere levende jord med forbedrede dyrknings-egenskaber.

Vedrørende husdyrgødningen har vi et problem med staldindretningen. Staldene er simpelthen ikke indrettet hensigtsmæssigt, men da det er dyrt at ændre bestående stalde, prøver vi at rådgive fåreavlerne om den hensigtsmæssige indretning, når de bygger nye stalde. Vi vil prøve at bygge staldene med gyllekældre, således at vi kan bringe gødningen ud på markerne i flydende form. Kvælstofindholdet i gylle har i forhold til fast gødning et højere indhold af uorganisk N og virker derfor hurtigere på planterne, hvilket er meget nødvendigt her med den korte sommer, siger Peter Nielsen.

Samtidig vil gylleanvendelsen også have stor værdi til forsegling af overjor-

Der gøres klar til såning af græs.

den i områder, der er udsat for kraftig erosion. Endelig vil udbringningen af husdyrgødningen som gylle kræve meget mindre arbejde end håndtering af gødningen som fast gødning. Vort mål er derfor, at få gennemført den mest økonomiske og biologisk set mest hensigtsmæssige gødskning af markerne.

Samarbejde

Siden det Grønlandske Landbrugsråd blev dannet i 1993 og Hjemmestyrets overtagelse af forsøgsstationen Upernaviarsuk i 1997, har der været et godt samarbejde mellem fåreholderne, deres organisation, kommunerne i Sydgrønland, Hjemmestyret og forsøgsstationen. Omkring 70 familier i de fire sydgrønlandske kommuner, Qaqortoq (Julianehåb), Narsaq, Paamiut (Frederikshåb) og Nanortalik lever i dag af fåreavl.

Gennemsnitsindtjeningen pr. familie var i følge den seneste opgørelse fra 1997 fra Grønlands Landbrugsråd 105.000 kr. netto, mens bruttoindtjeningen var 320.000 kr. pr. familie.

Udsigt mod fjorden – grønt og smukt.

Der blev slagtet 22.394 lam i 1998 på slagteriet i Narsaq. Dertil kommer et ukendt antal lam, som familierne selv har slagtet. Den samlede bestand af får i de fire kommuner inklusiv vædderlam, væddere og beder er på ca. 21.000 stk. Langt det største antal er moderfår.

De seneste 4-5 år har lammeproduktionen været stigende, og det skyldes dels gunstige klimatiske forhold, men også bedre rådgivning kombineret med en bedre uddannelse, samt en øget produktion af græs, hø og græsensilage.

Vi har stadig en drøm om at nå en produktion på over 35.000 lam årligt, fortsætter Peter Nielsen. Fåreholderne har en rimelig maskinpark og gode bygninger generelt, og de senere år er vejene og havneforholdene blevet forbedret.

Flaskehalsen er det eneste slagteri, hvor alle dyrene slagtes (det ligger i Narsaq). En fortsat stigning i produktionen vil kræve udvidelser i millionklassen. Den nuværende produktion synes at mætte hjemmemarkedet (Grønland og Danmark) med de nuværende priser.

Det fremtidige arbejde går således i retning af at sænke prisniveauet og øge kødkvaliteten for at skabe basis for en produktionsudvidelse til hjemmemarkedet. Først derefter kan vi begynde at satse på en eksport.

Høj kødkvalitet

Men det kræver fortsat en god indsats fra alle implicerede parter ligesom forsøgene dels med avlen, dels med grøntfoderet skal yderligere intensiveres.

Stationens drivhus.

Grønlandsk lam ligger prismæssigt højt og derfor skal kvaliteten være helt i top, hvis vi i fremtiden skal eksportere mere og mere lammekød ikke mindst til Danmark og det øvrige Europa.

Grønlandsk lammekød betragtes stadig af eksperter som noget af det mest velsmagende, hvilket formentlig skyldes føden fra og opholdet i den rene duftende grønlandske vegetation. I nogle områder er vegetationen af græs, birk, pil og urter en væsentlig del af fårenes sommerføde på græsgangen i fjeldene. Det er denne føde, der er med til at give lammekødet den gode smag.

Det grønlandske får stammer oprindeligt fra det nordiske korthårsfår. Og fårene i Sydgrønland i dag stammer op-

rindeligt fra syv færøske får, som kom til Grønland i 1906 indført af præsten Jens Chemnitz i Frederiksdal i Sydgrønland. Disse får blev krydset med 175 importerede islandske får fra den i 1915 oprettede fåreholderstation i Qaqortoq.

I begyndelsen af 60'erne var der i Sydgrønland en fårebestand på ca. 45.000 får. Men nogle hårde vintre i midten af 60'erne samt problemer med vinterfodring, har reduceret bestanden betydeligt til de ca. 22.000 stk. i dag.

Forsøgsstationen

I 1915 oprettede den danske stat en fåreavlsstation i Qaqortoq. Stationen blev administreret og drevet af den daværende Kongelige Grønlandske Handel.

Agurker og grøn salat trives fint i drivhuset.

Men i 1950'erne blev fåreavlsstationen flyttet til sin nuværende placering i Upernaviarsuk ca. 1 times sejlads fra Qaqortoq (Julianehåb) i en lille fjord med forholdsvis lave fjelde med grønne sletter. Et område, der var velegnet til fåreavl.

Her startede så småt den første forskning og de første forsøg med fåreavl og senere kom der en række andre forsøg med på stationen, bl.a. græs- og kornforsøg.

For tre år siden overtog det grønlandske hjemmestyre stationen, der både husede den daværende fåreholderskole og forsøgsstationen Upernaviarsuk.

I dag er der et meget snævert samarbejde imellem de to institutioner.

Forsøgsstationen har som formål at gennemføre forsøg, indsamle og opbygge viden af betydning for husdyrbrug, planteavl og gartneri, herunder træplantning under grønlandske forhold, samt at bidrage til en hurtig og sikker formidling af resultaterne til landbruget.

Der er tale om to hovedaktiviteter i forsøgene, dels alvsforsøgene med fårene, dels forsøgene med dyrkning af forskellige afgrøder.

Der bruges årligt ca. 3.5 mio. kr. til konsulenttjenesten, mens driften af forsøgsstationen og fåreholderskolen koster ca. 4 mio. kr. årligt.

